

**Заданні 1 этапу рэспубліканскай алімпіяды па вучэбных прадметах
“Беларуская мова” і “Беларуская літаратура”**

X клас

2020/2021 навучальны год

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы											

Заданне 1. Устаўце, дзе неабходна, прапушчаныя літары.

Максімальны бал – 6.

Ра...чыніць цеста, бл...ха, в...лікарослы, л...нолеум, нор...-ост,
міласэр...ны, спар...мен, ра...танне, арх...олаг, альма-мат...р, Пал...сціна,
п...нтхаус.

Заданне 2. Перакладзіце словазлучэнні на беларускую мову.

Максімальны бал – 8.

У рускай мове	У беларускай мове
Снизу доверху	
Замкнутая на ключ дверь	
Красивая застёжка	
Гравийный участок	
Не успел даже икнуть	
Вымыть дочиста	
Береги честь смолоду	
Городская набережная	

Заданне 3. Са слоў, прапанаваных у дужках, выберыце адпаведную для зместу сказа іншамоўную адзінку і падкрэсліце. Запішыце гэтую лексему ў пачатковай форме і растлумачце яе значэнне.

Максімальны бал – 6.

1. У вёсках многія суседзі ўстанавілі (бройлеры, бойлеры).

2. Хлопцы і дзяўчаты арганізавалі на плошчы ўжо дзясятак (флэшмобаў, кэшбэкаў).

3. Новае абсталяванне дапамагае (клінерам, клірынгам) хутчэй і лепш працаваць.

4. У Валодзькі ўзнікла думка зняць нават не (раму, рымарства, рымейк), а (сікамор, сіквел).

5. Перамога нашай хакейнай дружыны была па (балах, булітах, бітах).

Заданне 4. Устаўце ў сказы прапушчаныя фразеалагізмы з кампанентамі-прыметнікамі, што з’яўляюцца назвамі колераў, у адпаведнасці з пазначанымі лексічнымі значэннямі.

Максімальны бал – 3.

Сказ	Значэнне фразеалагізма
Самыя прыдзірлівыя рэдактары, літаратурныя сакратары, стылісты артыкулам Юрыя давалі _____ (У.Мяжэвіч)	“Свабодны шлях, без перашкод і затрымак”
Каб не выглядаць за гэтым сталом _____, правінцыялкаю, што трапіла ў вышэйшы свет ды не ўмее сябе трымаць у гэтым свеце, і Валянціна пацягнулася да стравы... (Л.Арабей)	“Чалавек, рэзка непадобны да іншых людзей сваімі паводзінамі ці знешнім выглядам”
Тая ж раскіданасць і бессістэмнасць, што пануе ў _____ прадмове, _____ праходзіць праз увесь зборнік, праз усе яго артыкулы (С.Палуян)	“ Вельмі выразна, ярка”

Заданне 5. Якой лексіка-граматычнай функцыяй аб’яднаны словы? Дайце ім граматычную характарыстыку. Патлумачце значэнне.

Максімальны бал – 7.

Бэж, індыга, марэнга, масака, хакі.

Заданне 6. Вызначце, як утварыліся прыдаткі да назваў свят і прысвяткаў беларускага народнага календара.

Максімальны бал – 5.

Назва	Утваральная аснова	Спосаб словаўтварэння
Узор:	<u>ахоўва(ць)</u> +нік(□)	суфіксальны

24.04–Анціп-ахоўнік		
6.02 – Аксіння-паўзіміца		
17.03 – Герасім-гракоўнік		
14.07 – Кузьма-сякач		
14.09 – Сямён-летаправодзец		
9.10 – Іван-кураед		

Заданне 7. Вывзначце, якой часцінай мовы і якім членам сказа з’яўляюцца выдзеленыя словы.

Максімальны бал – 5.

1. Плачу даніну дзіўнай здрадзе, што між пялёсткамі лілеі, прыдатная чужою уладзе, быць **пэўнай**(_____) пэўны час умее. (М.Стральцоў)

2. На санным следзе загалосіць полаз. І жнеек на жніво запрасіць Колас. І крывічам пра іхні род усім напамінь Богам **дадзены** (_____)Максім (Р.Барадулін).

3. – Юшка, брат, будзе **першы**(_____) гатунак. Нават Трыфанавіч будзе задаволены (У.Караткевіч).

4. ... Ды зноў ніводін інстытут Панаса не прыняў. І, што вы думаеце, хлопец здаўся? Ды не! Ён **цэлы**(_____)год яшчэ чакаў, а потым зноў прыёму дабіваўся. (У.Корбан).

5. Кожны будаўнік – у **пэўнай** (_____) ступені паэт і летуценнік, з вялікаю вераю ў свае сілы і магчымасці. (С.Грахоўскі).

Заданне 8. Запоўніце табліцу

Максімальны бал – 3.

Герой (героі)	Назва твора	Жанр твора	Аўтар
Кручкоў, Пратасавіцкі, Грышка, Цюхай-Ліпскі			
Ганна, Антось, Міхал, Костусь			

Заданне 9. Суаднясіце кожны літаратуразнаўчы тэрмін з адпаведным яму азначэннем. Запішыце тэрмін, назва якога адсутнічае ў левай калонцы.

Максімальны бал – 6.

Літаратуразнаўчы тэрмін	Азначэнне літаратуразнаўчага тэрміна
1.Адухаўленне	А. Замена аднаго слова ці выразу іншым на аснове знешняй ці ўнутранай сувязі паміж з’явамі.
2. Сімвал	Б. Супастаўленне дзвюх з’яў з мэтай іх характарыстыкі адной праз другую.
3. Метанімія	В. Слова, радок ці некалькі радкоў, якія паўтараюцца пасля кожнай страфы.
4. Параўнанне	Г. Умоўнае абазначэнне з’явы праз прадмет, які нечым нагадвае, намякае на яе.

5.

Д. Адзін з відаў метафары, прыпадабненне нежывога прадмета жывой істоце, чалавеку.

Заданне 10. Па ўрыўках з твора назавіце аўтара і яго твор.

Максімальны бал – 3.

Урывак	Твор	Аўтар
1. Строга й сурова караў звычкі дурныя людзей. Ён справядлівасць любіў, шанаваў яе нормы святыя, Не дазваляў, каб махляр дзесьці абходзіў закон.		
2. А хлопцы нават паўставалі, У чыгунчык вочы паўстаўлялі, Глядзяць, не моргнуць яны вокам: Эх, мусіць, смачны клёцкі з сокам!		
3. Смешна было глядзець, як маці бярэ з агульнай кучы кавалак, варочае яго з боку на бок, перакладае з рукі на руку, гадаючы, каму пакласці, а сёстры і Коля ўважліва сочаць за матчынымі рукамі, маўчаць, ані слова.		